

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПРОМИСЛОВОСТІ

**ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ**

Матеріали міжнародного наукового семінару

8 жовтня 2015 року

Одеса
Фенікс
2015

УДК 338.43(063)
ББК 65.32я43
П 781

Рекомендовано до друку Вченою радою
Одеської національної академії харчових технологій
(протокол № 2 від 6 жовтня 2015 року)

П 781 Проблеми сталого розвитку агропродовольчої сфери в сучасних умовах та шляхи їх розв'язання: матер. міжнар. наук. семінару (8 жовтня 2015 р., м. Одеса) / Кафедра економіки промисловості Одеської націон. акад. харчових технологій. – Одеса: Фенікс, 2015. – 110 с.

У збірнику подано тези доповідей на міжнародному науковому семінарі. В них обґрунтовано теоретичні та методологічні засади сталого розвитку агропродовольчої сфери, висвітлено адаптивні стратегії розвитку харчових підприємств, напрями вирішення питання імпортозаміщення агропродовольчої продукції, розглянуто стан соціального середовища та екологічної складової агропродовольчої сфери, проаналізовано роль аграрної політики держави у забезпеченні сталого розвитку агропродовольчої сфери.

Для науковців, аспірантів, студентів економічних спеціальностей та фахівців галузі харчової промисловості.

ISBN 978-966-438- 946-1

УДК 338.43(063)
ББК 65.32я43

ISBN 978-966-438-946-1

© Одеська національна академія харчових технологій, 2015
© Оформлення ПП «Фенікс», 2015

менеджменту якості та/або екологічності для докiлля системою менеджменту безпечності при проведенні відповідних робіт по приведенню виробництва до нормативних вимог ЄС. При реалізації зазначених моделей переважна більшість переробно-харчових підприємств буде адаптована до європейського нормативного простору, а їх продукція – безперешкодно надходити на продовольчі ринки країн-членів Спільноти.

Література

1. Діяльність суб'єктів господарювання: зб. 2013. – К.: ТОВ вид-во «Консультант», 2014.– 475 с.

2. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва: стат. зб. 2013. – К.: ТОВ вид-во «Консультант», 2014.– 498 с.

Кулаковська Т.А.

*к.е.н., доцент кафедри економіки промисловості
Одеська національна академія харчових технологій*

РЕГУЛЮВАННЯ НА РИНКАХ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ

На підвищення конкурентоспроможності продуктів сільського господарства та рівень самозабезпеченості продовольством впливає державна політика підтримки сільгоспвиробника.

Дослідження заходів державної підтримки сільгоспвиробників та джерел їх фінансування, зміни обсягів та структури у тривалій динаміці дозволять виявити тенденції, оцінити ефективність заснованих заходів, виявити недоліки у державній політиці підтримки аграрного сектора та розробити пропозиції щодо удосконалення політики з урахуванням всіх обмежень зовнішнього середовища. Для дослідженні джерел та механізмів державної підтримки сільгоспвиробників за окремими видами продукції застосовано методика, розроблену в Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)[1]. Ця методика розділяє цінову підтримку виробників (підтримка ринкових цін) та субсидії з бюджету на конкретний вид продукції.

Підтримка ринкових цін здійснюється за рахунок зовнішньоторговельного регулювання через імпорتنі квоти та мита, експортні субсидії, мита тощо. Це непряма форма підтримки виробників [2].

Другим джерелом фінансової підтримки виробників сільськогосподарської продукції є субсидії з бюджету на конкретний вид продукції [2].

Відповідно до Угоди щодо субсидій та компенсаційних заходів (ССКМ), прийнятої на Токійському раунді (1979 р.), субсидією слід вважати виділення державою прямо або через третю сторону фінансових засобів, що створюють вигоду. Під таке визначення підпадають такі дії, як надання з боку держави товарів і послуг, відмова держави від доходу, який в іншому випадку міг би надійти до бюджету країни, або державна підтримка цін або доходів.

Залежно від призначення субсидії розділяють на заборонені субсидії, на субсидії, що дають підстави для застосування заходів, та ті, до яких компенсаційні заходи не застосовуються.

До заборонених видів субсидій відносяться субсидії, умовою отримання яких є експорт або використання вітчизняних товарів замість імпортованих (експортні субсидії).

До категорії субсидій, які не дають підстави для застосування заходів (відповідного компенсаційного мита), належать субсидії на проведення досліджень і прикладних розробок, на надання допомоги регіонам з несприятливими умовами, а також певні види допомоги, спрямовані на приведення виробничих потужностей у відповідність з новими природоохоронними законодавчими та нормативними актами.

До категорії субсидій, що дають підстави для застосування заходів, відносять заходи, які надають спотворюючого впливу на торгівлю, впливають на виробництво. До таких субсидій відносять дотації на продукцію тваринництва і рослинництва, дотації на племінне тваринництво, дотації на елітне насінництво (на реалізовані насіння), дотації на комбікорми, компенсацію частини витрат на придбання мінеральних добрив та засобів хімічного захисту рослин, компенсацію частини витрат на енергоресурси, компенсацію частини витрат по підвищенню родючості ґрунтів, компенсацію вартості техніки, придбаної в порядку зустрічного продажу сільгосппродукції, витрати на ремонт та поточне утримання меліоративних систем, витрати лізингового фонду, витрати на створення сезонних запасів запчастин і матеріально-технічних ресурсів, капіталовкладення виробничого призначення, крім капітальних видатків на меліорацію та водне господарство, цінову підтримку (компенсацію різниці між закупівельною і ринковою ціною на сільськогосподарську продукцію), надання виробнику товарів (послуг) за цінами нижче ринкових, закупівлю у виробника товарів (послуг) за цінами вище ринкових, пільгове кредитування сільськогосподарських виробників за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, включаючи списання та пролонгацію боргів, пільги на транспортування сільськогосподарської продукції. Застосування таких субсидій має бути обмеженим та зваженим з вимогами міжнародних організацій (СОТ).

Підтримка сільгоспвиробників через механізм субсидування та підтримки ринкової ціни здійснювався за основними видами продукції рослинництва (ячмінь, кукурудза, овес, пшениця, жито, соняшник та ін.) та тваринництва (яловичина, свинина, м'ясо птиці, молочна продукція, яйця та ін.) [3].

Дослідження заходів з підтримки виробників пшениці показало, що найбільший вплив має показник підтримки ринкової ціни. На протязі періоду 1991–2014 рр. (крім 1991, 1994, 1997–1998, 2000 та 2003 рр.) він мав від'ємне значення, що свідчить про занижені внутрішні ціни на пшеницю у порівнянні зі світовими цінами. Найбільший розрив між внутрішньою та світовою ціною на пшеницю отримано у 2008 році, який значно скоротився у 2009 та 2010 роках після вступу України до СОТ. Але вже у 2011 року цей розрив збільшився

майже у 6 разів, а в 2014 році – в 13 разів. Бюджетні виплати, які б мали компенсувати втрати виробників, нажаль не виконали цієї функції. Вони здійснювалися у вигляді виплат на 1 тону продукції: у 1991 році (742 млн грн), 1992 (0,13 млн грн), 1996 (0,1 млн грн), 1999 (0,3 млн грн), 2000 (2 млн грн) та 2001 (9 млн грн) роках, а з 2006 по 2008 роки – у вигляді виплат з 1 га посівних площ (близько 430 млн грн щороку). У 2004, 2005 та 2006 роках підтримки виробників здійснювалася також у вигляді субсидування відсоткових ставок по кредитах на суми 20, 22 та 12 млн грн відповідно.

У випадках перевищення світових цін над внутрішніми та незначної компенсації втрат виробників, слід констатувати факт перевищення оподаткування виробників.

Схожа ситуація з підтримкою виробників ячменю. Виплати з бюджету на 1 тону здійснювалися у 2000 (1 млн грн) та 2001 (4 млн грн) роках. З 2006 (278 млн грн) по 2008 рік (152 млн грн) виплати здійснювалися з 1 га посівної площі. Субсидування відсоткових ставок за досліджуваний період відбулося одноразово у 2004 році на суму 7 млн грн.

Що стосується виробників жита та вівса, то тут спостерігається схожа тенденція: показник підтримки ринкової ціни до 2006 (по вівсу) та 2007 року (по житу) мав позитивне значення, що свідчить про перевищення внутрішніх цін над світовими. Підтримка виробників жита та вівса до зазначених періодів здійснювалася за рахунок трансфертів споживачів (тобто споживач мав купувати ці товари за завищеними цінами). Виплати з бюджету по вівсу здійснювалися за 1 га лише у 2006 році на суму 24 млн грн та 2008 році на суму 21 млн грн. Бюджетний дотації по житу здійснювався у вигляді виплат на 1 тону у 2001 році на суму 1 млн грн, а з 2006 (29 млн грн) по 2008 (32 млн грн) роки – у вигляді виплат з 1 га посівних площ. У 2004 та 2005 роках здійснювалося субсидування відсоткових ставок по кредитах на суму 1 млн грн та 3 млн грн відповідно. Слід зазначити, що бюджетні виплати здійснювалися у ті роки, коли внутрішні ціни на овес та жито і так перевищували світові ціни. Лише у 2006 та 2008 році по вівсу та 2004 році по житу була здійснена спроба частково компенсувати втрати виробників.

Схожі між собою тенденції спостерігаються у підтримці виробників кукурудзи та соняшника: показник підтримки ринкової ціни мав негативне значення за виключенням трьох років (по кукурудзі – 1999, 2003 та 2006 рр.; по соняшнику – 2001, 2007 та 2009 рр.), що свідчить про надмірне оподаткування виробників. А виплати з бюджету настільки малі та несистемні, що не компенсують втрати виробників. Виплати з бюджету на 1 тону соняшника здійснювалися у 2001 (1 млн грн) та 2002 (2 млн грн) роках. Інших виплат з бюджету по цій культурі не передбачалося. У 2001 році бюджетна підтримка виробників кукурудзи була у вигляді дотацій на 1 тону (2 млн грн), у 2004 році – у вигляді субсидування відсоткових ставок по кредитах на суму 6 млн грн, та у вигляді виплат на 1 га посівних площ у 2006 (85 млн грн) та 2008 (98 млн грн).

ЗМІСТ

Тематичний напрям 1

Теоретичні та методологічні засади сталого розвитку агропродовольчої сфери

Кирилюк І.М., Чвортко Л. А.

Особисті селянські господарства: місце і роль у продовольчому забезпеченні країни.....3

Немченко В.В., Немченко Г.В.

Проблеми сталого розвитку АПК України в умовах системної кризи.....6

Павлов О.І.

Руралістичні засади сталого розвитку агропродовольчої сфери України.....8

Прокопенко К.О.

Цінові відносини в аграрному секторі в контексті забезпечення сталого розвитку.....11

Самофатова В.А.

Економічна сутність сталого розвитку агропродовольчої сфери України.....15

Тематичний напрям 2

Адаптивні стратегії розвитку харчових підприємств України

Берегова Т.А.

Особливості формування стратегії розвитку підприємств м'ясопереробної промисловості.....18

Валявський С.М.

Адаптація підприємств цукрової промисловості до умов світового ринку21

Ганусін С. Л.

Шляхи інтеграції харчових підприємств України до продовольчого ринку ЄС.....24

Крисанов Д. Ф.

Адаптація підприємств харчової промисловості України до європейського нормативного простору27

Кулаковська Т.А.

Регулювання на ринках агропродовольчої продукції.....31

Охріменко І.В.

Інтеграційна стратегія сільськогосподарського підприємства.....36

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ
СФЕРИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ТА ШЛЯХИ ЇХ
РОЗВ'ЯЗАННЯ**

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОГО НАУКОВОГО СЕМІНАРУ
8 жовтня 2015 року

Друкується в авторській редакції.
Відповідальність за інформацію, викладену в
публікаціях, несуть автори.

Підписано до друку 13.10.2015.

Формат 60x84/16. Обл.-вид.арк. 6,5. Ум.-друк. арк. 6,6.

Папір офсетний. Друк на дуплікаторі. Зам. № 1510-09.

Видано і віддруковано ПП «Фенікс»

(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).

Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25. Тел. (048) 7777-591.

www.law-books.od.ua